

Napoleon Bonaparte - osvajač Europe

Pipalović, Andrej

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:492820>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest

ANDREJ PIPALOVIĆ

NAPOLEON BONAPARTE: OSVAJAČ EUROPE

Završni rad

Pula, rujan 2019.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za povijest

ANDREJ PIPALOVIĆ

NAPOLEON BONAPARTE: OSVAJAČ EUROPE

Završni rad

JMBAG: 0303065889, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij povijesti

Predmet: Uvod u novi vijek

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: povijest

Znanstvena grana: hrvatska i svjetska ranonovovjekovna povijest

Mentor: prof. dr. sc. Slaven Bertoša

Pula, rujan 2019.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Andrej Pipalović, kandidat za prvostupnika Povijesti, izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, te ne krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za neki drugi rad na bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli 15. rujna 2019.

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Andrej Pipalović, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, nositelju prava korištenja, da moj završni rad pod nazivom „Napoleon Bonaparte: osvajač Europe“ upotrijebi da tako navedeno autorsko djelo objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te preslika u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Potpis

U Puli 15. rujna 2019.

Sadržaj

UVOD	1
1. Podrijetlo i rani život.....	2
2. Život u vojsci	3
3. Prvi koaličijski rat	4
4. Pohod na Italiju	5
5. Ekspedicije	7
5.1. Egipat	8
6. Državni udar	11
7. Rat Druge koalicije.....	12
8. Rat Treće koalicije	13
9. Rat Četvrte koalicije.....	15
9.1. Raspad Svetog Rimskog Carstva.....	16
9.2. Napoleon u Poljskoj.....	16
9.3. Portugal i Španjolska.....	17
10. Rat Pete koalicije	19
11. Pohod na Rusiju	20
12. Bitka nacija	21
12.1. Mirovni sporazumi	22
13. Povratak cara	23
13.1. Bitka kod Waterlooa	23
14. Svetohelenski izgnanik	25
15. Napoleon u Hrvatskoj	25
Zaključak	27
Literatura	28
Popis slika	31
Abstract	35

UVOD

Posljednje desetljeće 18. st. i prvo desetljeće 19. st. imaju veliko značenje u povijesti. Francuska revolucija 1789., ratovi, titule, osvajač Napoleon Bonaparte, zadržavanje položaja i sl., događaji su turbulentnih stanja na koja nailazimo u ovoj etapi povijesti.

Tijek povijesti ušao je u novu etapu, što je uvelike utjecalo na cjelokupno stanovništvo i društvo novoga vijeka koje se počelo reformirati iz korijena i gubiti poveznice sa starim agrarnim sustavom. Promjenama u staležu plemstvo je gubilo tadašnju moć, a običan čovjek započeo je s modernom seobom iz sela u grad.

U devedesetim godinama 18. st. prisutna je vladarska obitelj Bourbon, nakon koje je uslijedilo vrijeme Konventa, Direktorija, pa Konzulata 1799. S dolaskom Napoleona te ustroja vlastite dinastije Bonaparte, 1804. uspostavljeno je prvo Francusko Carstvo u trajanju od deset godina, od 1804. do 1814. Napoleonova vlast bila je ustrajna i, kako je to povijest opisala, osebujna i poslije izгона s Elbe. Dolaskom u Pariz 1815., obilježava se vladavina Sto dana, nakon koje je Napoleon ušao u odlučujuću bitku kod Waterlooa u lipnju iste godine te ostao trajno poražen i na kraju zauvijek prognan iz Francuske.

1. Podrijetlo i rani život

Napoleon Bonaparte rodio se u korzikanskom gradu Ajacciu, po nekim izvorima u srednjoklasnoj, ali poznatoj obitelji, 15. kolovoza 1769. Do njegova rođenja Korzika je bila u sastavu Genove. No, nezadovoljno stanovništvo ovog poznatog otoka dugo se borilo za neovisnost pod vodstvom Pasqualea Paolija, i za vremena Genove i nakon što je otok prodan Francuskoj zbog stvarnog gubitka đenovske vlasti nad njime.¹

*Otac mu se zvao Carlo Bonaparte (1746. – 1785.), a majka Letizia Ramolino. Njegova se obitelj na Korziku doselila iz Sarzane u Toscani, a kada je otok došao pod francusku vlast, Carlo Bonaparte bio je među prvima koji su pristupili novoj gospodarici otoka. Zbog toga ga je Luj XV. nagradio diplomom nižeg plemstva i pravom da svoje sinove pošalje na školovanje u Francusku.*²

Napoleon dolazi iz deseteročlane obitelji, rani život je proveo na otoku, a od devete godine školovao se u Francuskoj u koju je ponio korzikanski karakter i temperament zbog kojeg se, kako izvori navode, smatrao strancem. Stupivši u vojsku i sa željom za napredovanjem, daljnji život predvidio je u Francuskoj, zbog koje uzima francusku inačicu svojega imena Napoleon Bonaparte, kao vojnik, prvi konzul i kasnije kao car.³

¹ Gerosa, G., „Napoleon“, str. 7. – 8.

² Bertoša, S., „Svjetska povijest modernoga doba (XVI. – XIX.) s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok“, str. 191.

³ <https://www.britannica.com/biography/Napoleon-I>

2. Život u vojsci

U prvim godinama školovanja Napoleon je život proveo u muškoj dječjoj školi u Ajacciu. U desetoj godini života, zajedno sa starijim bratom Giuseppeom, dobio je mogućnost školovanja u francuskim vojnim školama, s početkom na kraljevskom koledžu u Autunu u Burgundiji, 1779. kao mladi stipendist.⁴

U Brienneu je pohađao Ecole militaire do 1784. kao šesnaestogodišnjak, a 1785. postao je artiljerijski poručnik, drugi u činu. Unatoč vojnoj naobrazbi za školovanja u Parizu, vraćao se na Korziku k svojoj obitelji, pogotovo nakon očeve smrti. Svoju titulu topničkog poručnika je uživao u pukovniji Le Fere, u školi za obuku mladih vojnika. Postavši patriotom 1789. vratio se na Korziku gdje se odvažio u politici borbe za neovisnost pod vodstvom Pasquela Paolija, u periodu 1789. do 1793. Podržavanjem borbe za neovisnost Korzike, ali i podržavanjem francuske struje, Napoleon je postao nepoželjan u Paolijevom krugu pobunjenika te se povukao u Francusku.⁵ U Valenceu je postao garnizonski časnik i nastavio daljnju karijeru. Uživao je titulu topničkog poručnika u pukovniji Le Fere u školi za obuku mladih. Opće je poznata njegova ljubav prema rodnom otoku za koji je pisao *Pisma Korzici (Lettres sur la Corse)*.⁶

U jeku trajanja završne faze Francuske revolucije odvažio se u borbama u Toulonu 1793., vratio je osvojeni teritorij od Engleza i postao brigadni general.⁷

Padom Robespierrove vlade, kao pristaša dotadašnje vlasti, Napoleon je bio smijenjen 6. kolovoza 1794. i utamničen u zatvoru Fort – Carre u Antibesu, iz kojeg je izašao već 20. kolovoza.⁸

⁴ <https://www.notablebiographies.com/Mo-Ni/Napoleon-Bonaparte.html>

⁵ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 395. – 396.

⁶ <https://www.britannica.com/biography/Napoleon-I>

⁷ McLynn, F., „Junaci i zločinci“, str. 271.

⁸ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 396.

3. Prvi koalicijski rat

Stanje u Francuskoj u devedesetim godinama 18. st. obilježeno je borbom za povratak vlasti svrgnutog kralja Luja XVI. Pritiscima pobunjenog revolucionarnog naroda vlast se žestoko opirala te na sve načine pokušavala zaštititi kralja od njegove sudbine.⁹

Francuska se tada sa srušenom monarhijom morala okrenuti prema europskim vladarima u potrazi za pomoći. Na političke apele vlasti koja je bila u rukama žirondinaca reagirali su pruski kralj i svetorimski car. Sastankom i potpisivanjem dogovora u saskom Pillnizu, stvorena je Pilnička deklaracija 1791., kojom bi se vratila apsolutna vlast Luja XVI.¹⁰

Snage politički ujedinjenog saveza Prusije i Austrije probile su se na područje Belgije kako bi napale Francusku sa sjevera, no ipak su bile poražene u bitci kod Valmyja 1792., zbog koje je Francuska, i u ranijim politiziranjima i previranjima, uspjela učvrstiti vlast na tom području.¹¹

Bitkom kod Jemappesa 1792. izgubljeno je područje Belgije i dio lijeve obale Rajne, gdje je ponovno francuska vojska postignula uspjeh. Stanje revolucije i pogubljenje kralja uzdrmalo je države Europe, na što su one sklopile savez koji je kasnije nazvan Prva koalicija. Godine 1793. povezane države su se zajedničkim snagama počele boriti protiv revolucionarne Francuske. Prvu ratnu koaliciju činile su Austrija, Prusija, Velika Britanija, Rusija, Sardinija s Pijemontom, Nizozemska, Španjolska, Napulj i neke njemačke kneževine. Godine 1793. svetorimska vojska je ponovno zauzela Belgiju, no tri godine nakon toga je Francuska vratila oduzeti teritorij.¹²

Ratom u Belgiji, sukob se povukao na sjever, na čijem je udaru bila Nizozemska koja se osvajala od 1794., tjeranjem austrijske vojske preko Rajne. Francuska je tada zauzela Palatinat. Osvajanjem Nizozemske, od 1795. belgijsko i

⁹ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 216. – 217.

¹⁰ Skupina autora, „Historija diplomacije“, str. 294.

¹¹ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 205. – 207.

¹² Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 220. – 221.

nizozemsko područje, sve do njemačkog Hamburga je postalo Batavijska Republika.¹³

Podjelom Poljske, Prusija je dobila svoj dio zajedničkim dogovorom Katarine Velike i cara Franje II. Dobitkom teritorija Prusija je napustila Koaliciju 1795. i potpisala primirje s Francuskom u Baselu. Prva koalicija se održala sve do 1797. U tom periodu vodile su se teške borbe između Francuske i Austrije, na čijem je kraju briljirao Napoleon potpisivanjem mira u Campoformiju.¹⁴

Koalijski ratovi vodili su se pod okriljem Engleske, ponajviše nakon Prvog koalijskog rata. Engleska je tražila brojne partnere koje je dobila u svim ratovima koji su slijedili na europskom tlu. Od kraja 18. do ranih godina 19. st. svi ratovi pod Koalicijom poznati su i kao Napoleonovi ratovi, od zauzimanja Italije 1796. do bitke kod Waterlooa 1815.¹⁵

4. Pohod na Italiju

Vlast diplomacije u Francuskoj bila je vrlo učinkovita. Direktorij se okrenuo prema zaštiti vanjskih granica Francuske, posebice na istočnoj, onoj kopnenoj strani. Stoga, jedna od glavnih vodilja takvog načina zaštite bilo je osvajanje okolnih zemalja i uspostava vlasti. Direktorij je shvatio kako će se osvajanjem Italije lakše domoći Beča. Već 1796. Napoleon je postao glavni zapovjednik vojske u Italiji i u budućem osvajanju. Vojne operacije počele su po ranije dogovorenim kretanjama. Silna vojska brojala je oko 38 000 naoružanih ljudi koji su počeli osvajanja od Pijemonta prema Beču. Napoleonov rat u Italiji trajao je od 1796. do 1797. Bio je to rat nadasve uspješan za Francusku u jeku revolucionarne struje koja je pogodila europsko tlo. Velike bitke odvijale su se kod zauzimanja Pijemonta nakon bitaka kod Millesima i Mondovija 1796. Talijanska vojska mirovnim sporazumom u Cherascu dobila je Nicu i Savoju i time porazila Pijemont. Daljnje osvajanje kretalo se prema Lombardiji, kada je Napoleon s vojskom ušao u Milano 15. svibnja 1796. Tada su gradovi, Bologna, Modena, pa i Papinska država potpisali primirje s Napoleonom kako bi izbjegli rat. Osvajanjem Lombardije, francuska vojska krenula je prema sjeveru, gdje je kanila osvojiti Mantovu kao ključnu točku za Alpe i Austriju. U četirima bitkama, austrijska

¹³ Skupina autora, „Historija diplomacije“, str. 311.

¹⁴ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 220. – 221.

¹⁵ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 224.

vojska je potučena u blizini Bassana i Castigliona. Važnije bitke su odigrane kod Arcole, u periodu od 14. do 17. studenog. Padom gradića Arcole, austrijska vojska je poražena u Rivoliju sredinom siječnja 1797. i početkom veljače kada je osvojena i Mantova. Poraznim bitkama za Austriju, bio je potpuno otvoren put ka Beču. Pohod na Beč izveden je preko Rajne i dalje dolinom Dunava. Vojska se kretala u dva vala, zapovjednika Moreaua i Jourdana. Moreau je uspio osvojiti München, a Jourdan Köln i Frankfurt napredujući sve do Češke. Lošu povezanost francuske vojske iskoristio je austrijski nadvojvoda Karlo u centralnim napadima koji nisu efikasno izvršeni zbog manjkave međusobne povezanosti. Način pojedinih napada jedne, pa druge vojske, nadvojvodi je išao u prilog tijekom ofanzive. Uspješnim provođenjem ofanzivne akcije nadvojvoda je natjerao na povlačenje Jourdana i Moreaua preko Majne, sve do zapadne obale Rajne 1796. U bitkama kod Schwarzwalda i Huninguea austrijski nadvojvoda je poražen. Francuske su trupe ponovno prešle Rajnu 1797. i pobijedile Austrijance kod Neuwieda, 18. travnja, u blizini Kölna pod vodstvom Hochea. Osvajanjem Lombardije i prodiranjem do Štajerske, u Leobenu je istog dana potpisano primirje s Austrijom, čime je Napoleon potvrdio svoju vlast u Italiji.¹⁶

Kako bi zadržao vlast na Apeninskom poluotoku, Napoleon je morao stvoriti novi način uprave na osvojenom području. Vlast je oblikovana stvaranjem novih država, marioneta ili satelita podređenih vrhovnoj vlasti Francuske. S takvom politikom oblikovanja osvojenog teritorija stvorena je Cispadanijska republika koja je kasnije obuhvatila veće područje uprave, pa je u lipnju 1796. sa sjedištem u Milanu imenovana Cisalpinska Republika. Važnost te republike ogleda se u dostizanju velike autonomije, stvaranju vlastite zastave, *tricolore*, koja se zadržala sve do danas kao nacionalna zastava suvremene Italije. U sastavu Cisalpinske Republike nalazila se posebna vojska. Cisalpinska Republika sezala je na više strana, od Pijemonta na zapadu, Mletačke Republike na istoku, Švicarske na sjeveru te Toscanne i San Marina na jugu. Osim Lombardije, u okrilju nove republike našli su se Modena, Carrara, Bologna, Ferrara i dr. Godinu dana nakon stvaranja Cisalpinske republike stvorena je Ligurska Republika s Genovom na čelu, čime se vratio njezin stari značaj.¹⁷

Šest mjeseci nakon stvaranja Ligurijske Republike potpisan je povijesni ugovor u Campoformiju 17. listopada 1797. Upadom Bonaparteu u Italiju, Veneciji se nagoviještao bliski kraj stvaranjem bojnog polja s Austrijom. Napoleon je u

¹⁶ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 395. – 399.

¹⁷ Procacci, G., „Povijest Talijana“, str. 183. – 185.

talijanskom ratu, u kojem su se dogodili i protufrancuski Veronski uskrsi, uspio oduzeti mletački teritorij u korist Austrije. Vijeće Mletačke Republike ukinulo je vlast 12. svibnja i time je Mletačka Republika prestala postojati nakon dugih dvanaest stoljeća, a francuske jedinice ušle su u grad 16. svibnja. Potpisivanjem mira, Austrija je ušla u Veneciju 18. siječnja 1798.¹⁸

Daljnjim dogovorima, Campoformijski ugovor koji je potpisan 17. listopada 1797. između Napoleona i namjesnika cara Franje II., Francuskoj je dodijeljena Belgija i zapadna obala Rajne, gradovi u Lombardiji i Jonski otoci, dok je Austriji dodijeljena Istra, Dalmacija i Boka kotorska.¹⁹

Poslije Campoformijskog mira, u Italiji, na Apeninskom poluotoku niknule su još dvije republike, također ovisne, a to su bile Rimska i Napuljska.²⁰

Nove posestrinske, satelitske zemlje stvorene su nakon tzv. „Talijanskog munjevitog rata“. Marš na Rim 1798. poveo je general Luis – Alexandre Berthier, u želji da se papa odrekne svjetovne i crkvene moći, što je i postigao te otjerao papu u zarobljeništvo u kojem je i umro, u francuskom gradu Valenceu.²¹

Time je stvorena nova, Rimska Republika. Druga je bila Napuljska Republika, osnovana 1799. nakon borbi vladarske obitelji Burbon i Championnetovih trupa te se održala samo pet mjeseci zbog ustaničkog i gerilskog rata protiv Francuske koji je poveo kardinal Ruffo.²²

5. Ekspedicije

Za Napoleonova vremena ekspedicije su započele za vrijeme trajanja Prvog koalicijskog rata. Želja za ekspedicijama proizašla je iz ideje francuskog zapovjednika Hochea. On je maštao o osvajanju britanske obale kao protuudar engleskom pomaganju francuskih pobunjenika u rušenju novonastale Republike. Unatoč želji, odlučan je napad na Irsku na čijem bi se kopnu s pomoći irskim pobunjenicima u borbi za neovisnost mogla stvoriti nova posestrimska republika. Prva ekspedicija je trajala od 1796. do 1798. pod vodstvom zapovjednika Hochea te nije bila dovoljno

¹⁸ Dieh, C., „Mletačka Republika“, str. 181. – 183.

¹⁹ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10616>

²⁰ Procacci, G., „Povijest Talijana“, str. 185.

²¹ <https://povijest.hr/nadanasnjidan/papa-zarobljen-i-odveden-iz-rima-1798/>

²² Procacci, G., „Povijest Talijana“, str. 185.

financirana jer se Francuska državna blagajna pripremala za Napoleonovu ekspediciju 1798. u Egipat. Ekspedicija je na kraju bila uzaludna i prekinuta zbog britanskog presretanja i oluje prije dolaska u zaljev Bantry Bay. Godine 1797. ekspediciju za Irsku vodili su Nizozemci iz novostvorene Batavijske Republike, no ni ta ekspedicija, pod vodstvom generala de Wintera, nije uspjela, također zbog vremenskih neprilika. Kasnije ekspedicije krenule su 1798. u različitim intervalima, pod vodstvom generala Humberta, zatim Hardyja te na kraju generala Kilmainea. Brojnost vojnika rasla je dolascima zapovjedničkih flota, čime se dostigao broj od oko deset tisuća vojnika koji su sudjelovali u ekspediciji. Iskrcavanjem na irsko tlo te slabom koordinacijom, francuska vojska nije postigla prevelik uspjeh, ali se uspjela pridružila irskim pobunjenicima u borbi za neovisnost pod vodstvom zapovjednika Humberta. Za vrijeme ekspedicije zapovjednika Hardyja, flota je bila presretana i potučena u bitci kod Lough Swillyja. Unatoč uloženom trudu u ekspedicijama, Francuska nije uspjela poraziti Britance na Zelenom otoku, ali je postignula uspjeh u malobrojnem pohodu i bitkama kod Casteblara, Ballinamucka, Ballina i Killaloea. Francuska je učešćem u ratu protiv Engleza na irskom tlu odnijela titulu prve zemlje koja se uspjela domoći kopna pod britanskom vlašću u modernoj povijesti.²³

5.1. Egipat

Nakon mirovnih sporazuma s kopnenim zemljama saveza Prvog koalicijskog rata ostao je neriješen francuski diplomatski odnos s neprijateljskom Engleskom. Prevlašću engleskih flota u pomorskom natjecanju, širenja kolonijalne vlasti i svojevrzne blokade, Francuska je gubila svoj ekonomski, državni i trgovački utjecaj na svojim kolonijalnim posjedima diljem svijeta. Postavši glavnim zapovjednikom vojske protiv Engleske, po izboru Direktorija 1797., Napoleon je stvorio još veću netrpeljivost između dviju zemalja svojom vojnom ekspedicijom u Egipat 1798.²⁴

Prvotna zamisao avanture u Egiptu proizašla je iz nauma presijecanja britanskih veza s prekoceanskim kolonijama, posebice veza s Indijom. Ekspedicija je bila vojno – strateški dobro planirana jer se Egipat geografski smjestio na bitnom prometno – komunikacijskom položaju u poveznici Europe s cijelim svijetom. Ta poveznica je proizlazila iz velikog bogaćenja svake zemlje koja se smatrala

²³ <https://www.frenchempire.net/articles/ireland/>

²⁴ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 415. – 418.

kolonijalnom silom. Osim toga egipatsko područje dijelilo se tada, kao i danas, na dva kontinenta, Afriku i Aziju, i time je stvoreno veliko prometno i trgovačko uporište s različitim robom.²⁵

Napoleon je gajio strast i zanos prema Orijentu i novom, za Francuze nepoznatom i neistraženom području. Unatoč tome, glavna misija putovanja u Egipat bila je blokada komunikacije engleske flote izvan Mediterana.²⁶

Ekspedicija u Egipat krenula je s juga Francuske, iz Toulona, s pedeset tisuća vojnika i mornara na četrstotinjak brodova. Čuvši za ekspediciju, engleska flota, sa zapovjednikom Nelsonom na čelu krenula je za Napoleonom u kolovozu 1798. u nakani da zaustavi Francuze u njihovom naumu. Putem, na sred Mediterana, Napoleon je osvojio Maltu bez opiranja, a tako i Jonske otoke. Napoleonova vojska je stigla do Egipta, usidрила se na području zaljeva Abukir i osvojila Aleksandriju. Kada je britanska flota stigla na afričko tlo, započeo je žestoki napad. Unatoč podjednakim šansama za pobjedu, bitka je završila neslavno za Francuze i za brod Orient na kojem je plovio sam Napoleon. Osim vojne ekspedicije u Egiptu, Napoleon je krenuo i ka osvajanju Svete Zemlje, pa čak i Indije.²⁷

Daljnje napredovanje vojske omogućilo je suvremeno i jako topništvo koje je Francuska tada posjedovala. Nakon Abukira, Napoleon je krenuo k osvajanju Kaira, u središte zemlje, iste godine. Upadom u Kairo, Napoleon se upustio u bitku s Murat-begom i Mamelucima kojih je bilo oko šest tisuća. Bitka se odigrala tik uz piramide i rijeku Nil, usred ljeta 1798. Mameluci, zajedno sa svojim vladarom, odnijeli su prve uspjehe u rušenju dviju Napoleonovih divizija. Kretanjem oko sela Imbabi, Napoleonova se vojska ponovno sukobila s neprijateljem. Napoleonove divizije našle su se u neprilici kod Imbabija, koji je branio Ibrahim-beg, s četrdeset topova, a k tomu, francusku vojsku su uništavale paljbe s brodova uz rijeku Nil, što je narušavalo raspored i jačinu vojske. Završni udarac Francuskoj Mameluci su htjeli dati kroz žestoki konjanički napad koji nije uspio te je završen potpunim porazom Mameluka koji su dezertirali s ratišta. Pobjedonosna francuska vojska okoristila se neprijateljevim topovima i devama koje je uzela kao plijen.²⁸

Godine 1799. Francuzi su osvojili Jaffu i izvršili veliki masakr nad zarobljenim muslimanima. U tom periodu, Francuze je stigla „Božja kazna“: u dijelu vojske je

²⁵ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=58651>

²⁶ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 419.

²⁷ <https://povijest.hr/nadanasnjidan/najvaznija-pomorska-bitka-u-povijesti-1798/>

²⁸ <https://blog.dnevnik.hr/asboinu/2006/01/1620554768/napoleonovi-ratovi.html>

izbila kuga. Unatoč epidemiji, Napoleon je otišao korak dalje, osvojio je Nazaret i Kanu. Također, odnio je pobjedu u sukobima s Osmanlijama kod brda Tabor.²⁹

Francusku dominaciju nad Egiptom s velikom netrpeljivošću gledali su Osmanlije, s povremenim manipuliranjem Engleza da bi ubuduće vratili svoju vlast nad Egiptom, sultanatom. Do novog sukoba se nije čekalo dugo, Osmanlije pod vodstvom Mustafa-paše krenuli su k delti Nila, iskrcavajući se kod Abukira, kako bi bili bliže engleskoj mornarici. U neposrednoj blizini nalazila je Aleksandrija, gdje se taktički osmišljeno paša mogao spojiti s Mamelucima u daljnjim akcijama povratka vlasti nad Egipćanima. Pašina vojska je bila organizirana u brojnu konjicu koja je marširala na utvrđeni grad Abukir, opkoljujući ga sa svih kopnenih strana, umjesto da je pohitala ka Aleksandriji. Opkoljavanje Abukira dalo je vremena Francuzima da unovače svoju vojsku i krenu u bitku protiv Osmanlija. Do bitke je došlo u srpnju 1799. kada su Napoleonove trupe pod vodstvom generala Joachima Murata u munjevitom napadu probile slabe linije obrane Osmanlija s jedne strane, dok su s druge strane jače linije odbijale napade. Promišljeni general okoristio se slabom organizacijom osmanske vojske i odlučio se za još jedan teški napad. U početku novog napada, ranjeni su i Mustafa i Murat, no usprkos tome francuska vojska je nadjačala Osmanlije i potisnula ih prema obalama Mediterana, gdje su potučeni tražili pomoć engleske flote. Osmanlije su pretrpjele veliki ljudski gubitak od osam tisuća ljudi, dok je sveukupno francuske vojske poginulo tisuću. Velikom pobjedom nad Osmanlijama, Napoleon je potvrdio svoju moć i silu vojske koju je posjedovao.³⁰

Međutim, odsječen od matične zemlje, okružen poraženim i neprijateljskim narodom, na moru britanskom flotom, Napoleon je bivao natjeran na povlačenje iz takvog položaja natrag u Francusku. Na francusko tlo je stigao u jesen 1799., a vlast u Egiptu prepustio je generalu Kleberu.³¹

U proljeće 1801. engleska flota je uz pomoć Osmanlija i generala Ralpa Abercrombyja porazila Francuze.³²

Na koncu, Napoleonova egipatska avantura nije završila potpunim debaklom. Povijesno gledano, iz prvotnog plana blokiranja engleske prometne komunikacije, koja na kraju nije uspjela, Francuska je s druge strane, ipak, ostvarila nenadani znanstveni procvat koji je odjeknuo cijelim europskim kontinentom djelovanjem

²⁹ <https://povijest.hr/nadanasnjidan/napoleon-pohod-u-svetu-zemlju-1799/>

³⁰ <https://www.pahor.de/egypt-battle-of-aboukir-plan-der-schlacht-von-abukir-am-25-juli-1799.html>

³¹ Carpentier, J., Lebrun F., „Povijest Francuske“, str. 193.

³² <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=208>

Napoleonovog Instituta za proučavanje Egipta u svim područjima djelatnosti. Na proučavanju egipatske kulturne i drevne baštine radili su brojni stručnjaci koji su došli na egipatsko tlo zajedno s vojskom iz Toulona, u životnu ekspediciju.³³

Institut je stvoren nakon bitke u Kairu 1798., a stručnjaci su proučavali Egipat kroz sve jezgre i grane gospodarstva. Svojim djelovanjem radili su na poboljšanju života mnogih Egipćana, ponajviše u iskorištavanju prirodnih sirovina. U početnim godina 19. st., suradnjom Francuskog i Egipatskog instituta, izdana je knjiga o Egiptu, kojom je prosvjetiteljska Europa bila upoznata s drevnom zemljom faraona. Kasnije se otkriven kamen iz Rosette, što je stvorilo uvjete za razvoj egiptologije kao znanosti.³⁴

6. Državni udar

Nakon Napoleonove neslavne ekspedicije u Egiptu te njegova povratka u Francusku javili su se interesi o nastavljanju rata između neprijateljskih država, Engleske i Francuske. U Parizu je, netom nakon povratka u želji da smijeni dotadašnju vlast, ustrojio vlastitu, konzulat.³⁵

Neočekivanim prevratom vlasti, Napoleon je uzdrmao europsku scenu i nagnao Englesku, koja je okupila saveznike, da s prijateljskim državama stvori Drugu koaliciju, iz ranijeg saveza Rusije i Turske.³⁶

Državni udar je izvršen u prosincu 1799., a po Napoleonovim riječima, novi oblik vlasti išao je u korist naroda. Vlast je bila balansirana između njega i njemu podređenog naroda. Napoleon je novim ustavom obnašao upravnu, sudsku i zakonodavnu vlast. Jedna od novina bila je reforma poreza u državi. Napoleon, osim što se dotaknuo ustroja diplomacije, krenuo je u izgladivanje odnosa s papom Pijom VII. S njime je Napoleon vratio stari položaj Crkvi koji je izgubila za Konventa i na osnovu toga je s papom sklopljen Konkordat.³⁷

God. 1802. svoju titulu trenutnog i prvog konzula u trajanju od deset godina pretvorio je u doživotnu.³⁸

³³ <http://www.glas-slavonije.hr/329716/12/Napoleon-pohod-na-Egipat>

³⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=5YS6wXm7xfc>

³⁵ Carpentier, J., Lebrun F., „Povijest Francuske“, str. 193.

³⁶ Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 420.

³⁷ Carpentier, J., Lebrun F., „Povijest Francuske“, str. 196. – 198.

³⁸ Zimmermann, M., „Velikani povijesti“, str. 40.

Ustrojio je vlast centralizmom te osnivanjem Državne banke uveo je novu valutu- franak. Kako bi reformirao građansku vrijednost uveo je vlastiti zakon, Code Napoleon 1804., time je preoblikovao stari ustroj, a novim zakonom se potvrdilo pravo na vlasništvo i slobodu vjere. Shodno tome reformirao je školstvo i uveo liceje.³⁹

7. Rat Druge koalicije

Novonastalom situacijom, snage Koalicije nisu ravnodušno promatrale tadašnju Napoleonovu jakost i interese ustrojem nove vlasti. Stara koalicija se ponovno povezala, a nju su činile Engleska, Austrija i Rusija. Prvi sukobi započeli su na jugu Njemačke u kojima je snagu odmjerio vojvoda Karlo. Koalicijske snage su se širile kroz cijeli polukrug Alpa u centralnoj Europi. Neredima u Italiji, u pobunjeničkoj krizi o kojoj je bilo riječi, pristupili su Rusi, na što su Francuzi efikasno reagirali objavom rata u travnju 1799., dolaskom ruske vojske kroz Alpe u Italiju.⁴⁰

Nenadanim napredovanjem i napadima Francuza u Švicarskoj, Rusija se povukla iz rata nakon poraza kod Züricha.⁴¹

Fronta je bila u sjevernoj Italiji ponovno otvorena 14. lipnja 1800., kada se odigrala povijesna bitka kod sela Marengo, u kojoj je francuska vojska priredila veliki preokret u tijeku bitke i porazila austrijske snage te ih istjerala iz Italije.⁴²

No, prije pobjede, austrijske snage su opsjele Genovu i natjerale Francuze na povlačenje. Kasnije su Francuzi uspjeli prekinuti izravne veze austrijske vojske i matične države, što je uvjetovalo bitku kod Marenga. Austrijska vojska brojila je oko trideset tisuća, a francuske snage su bile u manjku te su obuhvaćale oko osamnaest tisuća ljudi. U žestokom udaru, austrijska vojska je osvojila Marengo i okolicu pod vodstvom zapovjednika Melasa te natjerala Francuze na povlačenje. U tom periodu Napoleonovi generali Boudet i Desaix povelili su protunapad koji je bio uspješan. Novom velikom pobjedom Napoleon je potvrdio i učvrstio svoju titulu konzula. Vojni gubici su bili veliki: za austrijske snage oko 14000 umrlih i zarobljenih, dok su francuske vojne snage brojile oko pet tisuća umrlih i zarobljenih. U prosincu 1800.

³⁹Skupina autora, „Hrvatska enciklopedija“, str. 580.

⁴⁰Soboul, A., „Francuska revolucija“, str. 421.

⁴¹Zöllner, E., Schüssler, T., „Povijest Austrije“, str. 221.

⁴²<https://povijest.hr/nadanasnjidan/bitka-kod-marenga-pobjeda-koja-je-ucvrstila-napoleonov-polozaj-prvog-konzula-1800/>

Austrija je pretrpjela još jedan poraz kod Hohenlindena, a za francuski pobjedonosni uspjeh zadužen je bio zapovjednik Victor Moreau.⁴³

Novonastalom situacijom i strateški nedopustivim vojnim porazom Austrija je bila primorana pozvati Francusku na mir jer se nalazila u bezizlaznoj situaciji. Stoga, mir je sklopljen u Lotaringiji, 3. prosinca 1801. u Lunevilleu, čime su potvrđena poratna stanja mira u Campoformiju 1797.⁴⁴

Ostavši na cjedilu i pomirena s koalicijskom situacijom, Engleska suočena s francuskom snagom, odlučila se na pozivanje mira u Amiensu 1802., kako bi stišala novonastalu situaciju.⁴⁵

Ovim mirom završen je Drugi koalicijski rat, no mir nije dugo trajao jer 1803. izbio je novi sukob između zemalja potpisnica mira.⁴⁶

U periodu nestajanja mira, Napoleon je iskoristio situaciju, kako političku, tako i vojnu, igrajući na kartu sigurnosti, imenovao se doživotnim konzulom, a 1804. u zadnjim trenucima Amienskog mira okrunio se za cara u katedrali Notre Dame u prisustvu pape Pija VII.⁴⁷

Godinu dana nakon, krunjenjem u milanskoj katedrali postao je kraljem Italije.⁴⁸

8. Rat Treće koalicije

Završetkom Amienskog mira burnom reakcijom ruskog cara Aleksandra zbog Napoleonova djela, Engleska je stvorila novi pakt s Rusima, kojem se kasnije pridružila Austrija, na čijem su se području vodile bitne pobjede cara Napoleona. Napoleon je svojim krunjenjem uzburkao situaciju i na bečkom dvoru, čime se svetorimski car Franjo II., u strahu od raspada velikog Svetog Rimskog Carstva, prozvao austrijskim carem te postao Franjo I. austrijski 1804.⁴⁹

Francuska namjera napada Engleske s La Manchea 1803., bila je preteča novom sukobu. Napoleon je otvorio velika brodogradilišta u grada Boulogne – sur –

⁴³<https://povijest.hr/nadanasnjidan/bitka-kod-marenga-pobjeda-koja-je-ucvrstila-napoleonov-polozaj-prvog-konzula-1800/>

⁴⁴ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 221.

⁴⁵ Carpentier, J., Lebrun F., „Povijest Francuske“, str. 198.

⁴⁶ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2266>

⁴⁷ Carpentier, J., Lebrun F., „Povijest Francuske“, str. 198. – 199.

⁴⁸ Novak, M., „Napoleon i njegovi ratovi“, *Drvo znanja*, br. 130, 2009., str. 49.

⁴⁹ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 221.

Meru, i na Seini te poslao mornaricu pod vodstvom admirala Villeneuvea ka Atlantiku, kako bi prevario Engleze i tobože zaprijetio Engleskoj i njezinim kolonijama u Srednjoj Americi. Ideja odlaska bila je nadmudriti englesku mornaricu i izvršiti veliku invaziju na Britaniju povratkom u La Manche. Engleska flota je pod vodstvom Nelsona ipak pošla za Francuzima te ih sustigla i nadmudrila. Francuzi su bili protjerani blokadom iz Engleskog kanala sve do Trafalgara, u blizini grada Cadiza u Španjolskoj gdje su teško poraženi u kolovozu 1805.⁵⁰

Potsdamskim tajnim ugovorom dogovorena je predaja pruskih vojnika koalijskim partnerima između ruskog cara, pruskog kralja i kraljice Lujze. Koalijskom pobjedom kod Cadiza i razbijanjem francusko – španjolske armade, stvoren je veliki strah u francuskim redovima zbog potvrde engleske nadmoći na moru, čime se umanjila Napoleonova superiornost.⁵¹

S druge strane svijeta, na istoku se kovao novi pakt između Austrijanaca i Rusa kojima se priključila i Prusija, za novi rat protiv Francuza. Na to je Napoleon odgovorio punom snagom i s golemom vojskom krenuo ka srcu Svetog Rimskog Carstva te ušao na područje današnje južne Njemačke, pa Češke te u bitkama zadao teške poraze novonastaloj koaliciji. Prvim danom listopada Napoleon je ušao preko Rajne u Bavarsku s osamdeset tisuća ljudi, 12. listopada ušao je u München te 20. listopada osvojio Ulm, a sredinom studenog i Beč, iz kojeg je austrijski car pobjegao u Rusiju.⁵²

Koalijske snage su bile rascjepkane, a Napoleon je upao u središte Svetog Rimskog Carstva, u kojem je zapovjedništvo nad vojskom imao general Karl von Mack. Taktičkim strategijama i varkama, Mack je preduhitrio Napoleona i sišao u osinje gnijezdo u istočnom Schwarzwald, kako bi dočekaio i opkolio neprijatelja. General Mack je stigao do Ulma u kojem se utaborio i čekaio neprijatelja sa 72000 vojnika. Prelaskom Rajne, Napoleon je odlučio napasti, stvarajući obruč sa svih strana, opkoljujući Austrijance, kao u bitkama na sjeveru Italije. Napoleon je na Macka vršio veliki pritisak, zbog kojeg se on na koncu i predao. Mack nakon poraza biva osuđen na zatvorsku kaznu koju je ipak izbjegao pomilovanjem.⁵³

Mudrim odustajanjem od ofanzive ruski zapovjednik Kutuzov je nasamario Napoleona i mirno prepustio Beč. No, odlaganje bitke nije dugo trajalo, za vrijeme

⁵⁰ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 76. – 77.

⁵¹ Englund, S., „Napoleon, politički život“, str. 298. – 299.

⁵² Dumas, A., „Napoleon“, str. 77.

⁵³ Englund, S., „Napoleon, politički život“, str. 296. – 297.

Napoleonova povlačenja iz Beča, ruski car Aleksandar I. odlučio se na napad s leđa. Očekujući napad, odlaskom iz centralne Europe, Napoleonova vojska je bila oslabljena s krila. No, brzom intervencijom zapovjednika Davouta, francuska se vojska formirala u polukružni položaj kako bi napala sile Koalicije koje su joj bivale za petama. Bitke su se vodile oko Pratzena, koji su na kraju osvojili Francuzi, usprkos snazi obiju zaraćenih strana.⁵⁴

Veliki rat, kako to povjesničari nazivaju rat *Triju careva*, odmjerio je snage Francuza, Rusa i Austrijanaca. Koalijska snaga Rusa i Austrijanaca brojila je oko 84000 vojnika. Napoleon je ponovno ušao u ovu bitku mudro i promišljeno. Koalijska snaga Rusa i Austrijanaca napadala je neprijatelja pod širokim lukom, no francuska vojska od 70000 vojnika se obranila i preokrenula borbu u svoju korist te pod vodstvom zapovjednika Murata protjerala koalijske snage prema Austerlizu. Zatim, veliki udarac zadali su Francuzi, probivši se do sela Pratzena protjeravši Ruse, dok se austrijska vojska slijevala podno rijeke Goldbach i gubila koordinaciju svojih redova. Koalijska vojska je ponovno bila potučena, u bijegu progonjena preko močvara, gdje su brojni Rusi izgubili živote. Okosnica bitke je napad Francuza okruživanjem koalijskog lijevog krila oko Sačanske močvare. Bitka se odigrala 2. prosinca, a razlike u gubicima su bile ogromne. Koalijske snage su brojale oko 35000 ljudi, dok su Francuzi brojali oko deset tisuća. Car Franjo I. je nakon bitke tražio primirje od Napoleona koje je, nakon okolišanja, sklopljeno Požunskim mirom 26. prosinca 1805., nakon prvotne zamolbe 4. prosinca. Austrija je tada izgubila teritorij Tirola, Venecije, Istre, Dalmacije i Boke kotorske.⁵⁵ Francuska je zauzvrat pripojila Pijemont, Parmu i Piacenzu.⁵⁶

9. Rat Četvrte koalicije

Neprijateljskim i do sada neutralnim držanjem, ali novim prohtjevom prema Francuskoj, Prusija je stvorila novi jaz u Europi i objavila rat Napoleonu u slučaju nepovlačenja francuskih jedinica s Rajne. Napoleon je bez većih razmišljanja krenuo prema Prusiji u rat protiv kralja Wilhelma sa svojim proslavljenim zapovjednicima. To su bili Bernadotte, Murat i Davoust. Pruska vojska se nije dugo održala te je

⁵⁴ Isto, str. 300. – 302.

⁵⁵ Gerosa, G., „Napoleon“, str. 107. – 111.

⁵⁶ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49908>

porażena nakon bitki kod Austäeda i Jene 16. listopada 1806. Nakon ovih dviju bitaka, pobjedonosna francuska vojska 25. listopada je marširala na Berlin, zarobivši oko šezdeset tisuća vojnika. Zbog nemile situacije, pruski kralj je pristao na primirje i predavanje svojih utvrda Napoleonu. U kratkom periodu, Napoleon se okrenuo prema zapadu i s Velikom Britanijom prekinuo sve diplomatske i trgovačke odnose.⁵⁷

9.1. Raspad Svetog Rimskog Carstva

Odvijanjem nemile situacije za Carstvo, kako smo prethodno spomenuli, car Franjo II. svetorimski postao je Franjo I. austrijski. Još za početka Trećeg koalicijskog rata Napoleon je prigrlio Bavarsku, Baden i Württemberg, a 1806. šesnaest kneževina Njemačke istupilo je iz Carstva, pri čemu je Napoleon konstituirao novu satelitsku državu pod nazivom Rajnska konfederacija, pod njegovom upravom.⁵⁸

Carstvo je formalno prestalo postojati 6. kolovoza 1806., abdikacijom Franje II.⁵⁹

9.2. Napoleon u Poljskoj

Poražavanjem Prusije, Saske i Weimara, Napoleon je krenuo prema Rusima i otvorio novo bojište u centralnoj Poljskoj.⁶⁰

Ulaskom Napoleonovih jedinica sve do Varšave, Poljaci su se predavali bez borbe, a na poljsko prijestolje je zasjeo saski knez, čime je stvoreno Varšavsko Vojvodstvo. Bitke u Poljskoj bile su raspoređene na frontama kod Pultuska i Golymina kroz 1806., a završne bitke francuske konjice su se odigrale na istočnoj strani poražene Prusije, kod Eylaua i Friedlanda 1807. U tim bitkama, obje zaraćene strane dvojice careva, Aleksandra i Napoleona, izborile su pobjedu. Ali, na koncu, pobjedu je odnijela francuska vojska u bitci kod Friedlanda 14. lipnja 1807. Poslije završetka bitke, Rusija je bila potučena s oko šezdeset tisuća ljudi. Brojni ruski vojnici bježali su pred francuskim vojnicima preko rijeke Pregel sve do rijeke Njemen. Laskavom i neustrašivom pobjedom, Napoleon je prisilio ruskog cara na primirje 21.

⁵⁷ Dumas, A., „Napoleon“, str. 92. – 95.

⁵⁸ Dirlmeier, U., Gestrich, A., Herrmann, U., Hinrichs, E., Kleßmann, C., Reulecke, J., „Povijest Njemačke“, str. 152.

⁵⁹ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 223.

⁶⁰ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 78.

lipnja 1807. Susret dvojice careva se odigrao 25. lipnja na splavu nasred rijeke Njemen, kao uvertira Tilsitskom miru.⁶¹

Potpisivanjem mira 9. srpnja 1807. Prusija je pretrpjela velike teritorijalne gubitke zapadno od Labe te je izgubila područja priključena Saskoj i Rusiji na istoku. Prusija je bila politički i gospodarski posve destabilizirana, što je rezultiralo državnim reformama. Na izgubljenom zapadnom dijelu Labe stvoreno je Westfalsko kraljevstvo.⁶²

9.3. Portugal i Španjolska

Dvama dekretima u Berlinu 1806. i Milanu 1807. Napoleon je zatvorio sve ulazne i izlazne luke za Englesku te zaoštrio situaciju koja se prenijela i na more. Nadjačavanjem dviju flota na moru tražio se konačni udarac. Pomorski sukob kulminirao je kada je Engleska granatirala danski Kopenhagen 1807. zbog nepriključivanja engleskoj strani. Engleskim granatiranjem, Francuska je odgovorila okupacijom luke u Kopenhagenu, čime se stvorio veliki zid na Sjevernom moru pod Napoleonovom kontrolom.⁶³

Otvorena vrata u Europi ostala su u skandinavskoj Švedskoj i atlantskom Portugalu. Stoga je Napoleon od svoje novostečene saveznice Rusije zatražio intervenciju u Švedskoj, a on je sa svojom vojskom intervenirao u Portugalu.⁶⁴

U jeku trajanja blokade Francuzi su prodrli na Pirenejski poluotok preko Portugala. Napoleonove trupe okupirale su Portugal krajem 1807. i svrgnule vladarsku obitelj Braganza. Početkom 1808. na Pirenejskom poluotoku je bilo oko sedamdeset tisuća vojnika u Portugalu, Kataloniji i podno Pireneja. Na španjolskom dvoru su se tada odvijala polemike između kralja Karla IV. i nasljednika Ferdinanda kojem je otac predao tron nakon marširanja francuske vojske na Madrid. Nezadovoljstvo naroda je kulminiralo ustankom kod Puerte del Sol, a ugašeno je početkom svibnja intervencijom generala Murata. Napoleon se u lipnju sastao s kraljevskom obitelji u Bayonneu koju je svrgnuo te na prijestolje Španjolske postavio svog brata Josepha. Ustanci protiv francuske vlasti kolali su kroz cijelu Španjolsku u

⁶¹ Dumas, A., „Napoleon“, str. 95. – 97.

⁶² Dirlmeier, U., Gestrich, A., Herrmann, U., Hinrichs, E., Kleßmann, C., Reulecke, J., „Povijest Njemačke“, str. 152. – 153.

⁶³ Englund, S., „Napoleon, politički život“, str. 321. – 323.

⁶⁴ Dumas, A., „Napoleon“, str. 99.

duhu nacionalizma i jačanja svojeg identiteta. U ustanku u Bailenu pobijedena je trupa generala Duponta od osamnaest tisuća ljudi. U kolovozu 1808. Engleska je priskočila u pomoć iskrcavanjem svojih flota u Portugalu, čime je ušla u teški i zamršeni rat na Pirenejima. Pod vodstvom generala Wellesleya Francuzi su ostali poraženi kod Vimiera 21. kolovoza te su se konvencijom u Cintri 30. kolovoza povukli pod vodstvom generala Junata natrag u Španjolsku.⁶⁵

Tijekom 1808. Muratova je konjica osvajala veliki dio Španjolske sa sto dvadeset tisuća vojnika. U Španjolsku je u listopadu krenuo i sam Napoleon koji je porazio Španjolce kod Burgosa i Somosierre, sa sto sedamdeset tisuća ljudi. Osvajanjem Madrida, Španjolsku je vezao za svoj državni aparat reforma i Konkordat.⁶⁶

Bližio se novi rat u Centralnoj Europi, pa se Napoleon povukao iz Španjolske početkom siječnja 1809., odlučan ponovno se sukobiti s Austrijom.⁶⁷

God. 1809. engleske trupe ušle su u Španjolsku nakon bitke kod Oporta, ali su se nakon bitke kod Talavere povukle u Portugal pod vodstvom generala Wellingtona. Porazi Francuza uvelike su uništili ugled nepobjedive i velike vojske.⁶⁸

Ratovanje se i nakon Napoleonova odlaska nastavilo i u 1810., kada se francuskim trupama priključio general Messena. No, u misiji da razbije Wellingtonove snage kod Bussaca, nije uspio. Unatoč pobjedi, Englezi su se povukli k Lisabonu. Francuska vojska nije odustajala pa se bitka nastavila kada je Massena ponovno napao Engleze na liniji Torres Verdás. No, ipak se zbog velike udaljenosti i slabih snaga morao povući 1811. Godine 1812. rat se na Pirenejskom poluotoku priveo kraju porazom Marmonta kod Salamanke i svečanim trijumfom Wellingtonovih snaga u Madridu 22. kolovoza. Iduće godine, Wellington se sukobio s kraljem Josephom u Viktoriji i generalom Soultom u Pirenejima te kasnije kod Nivelle, čime je završio rat i u Španjolskoj, a i s druge strane svijeta u Rusiji.⁶⁹

Rat u Španjolskoj odnio je oko dvjesto pedeset tisuća ljudskih života, koji su daleko bili potrebni u pohodu na Rusiju 1812.

⁶⁵ Gerosa, G., „Napolen“, str. 111. – 115.

⁶⁶ Englund, S., „Napoleon, politički život“, str. 372.

⁶⁷ Dumas, A., „Napoleon“, str. 103.

⁶⁸ Gerosa, G., „Napolen“, str. 116.

⁶⁹ Isto, str. 118. – 121.

10. Rat Pete koalicije

Posezanjima za davno izgubljenim teritorijama Tirola i južne Njemačke, za Druge i Treće koalicije u Austriji se ponovno javlja želja za još jednim ratom protiv Francuza.⁷⁰

Nakon austrijskog napada na Bavarsku, Napoleon je bez oklijevanja upadom u Njemačku započeo s osvajanjem Abensberga, Eckmüla i Regensburga, dan za danom, u travnju 1809. Napoleon je pobjedama u Njemačkoj krenuo je na Beč koji je osvojio 13. svibnja te iz kojeg se vojvoda Karlo povukao kod Esslingena.⁷¹

Austrija je u središtu Europe ostala, s dalekom britanskom pomoći, na koncu sama. Nadvojvoda Karlo je ipak u bitkama kod Asperna i Esslingena 1809. odnio pobjedu, čime se vratila vjera u moć protiv Napoleona.⁷²

Nakon velikog vodostaja Dunava koji se povukao, pod vodstvom zapovjednika Bertranda, Francuzi su se ponovno zaratili s austrijskom vojskom te se upustili u veliki, za Napoleona važan vojni zamah kod Wagrama.⁷³

U velikoj krvavoj bitci, koja se dogodila 5. i 6. srpnja, preminulo je oko četrdeset tisuća ljudi s obje strane, što je za Austriju bio velik vojni udarac. Bitka je završila mirom u Schönbrunn, u listopadu 1809.⁷⁴ Napoleon je tada odnio možda i najveću pobjedu nad Koalicijom, ali i posljednju u kojoj je postigao uspjeh.⁷⁵

Francuskoj je mirom prepušteno područje od Gorice i Trsta, preko zapadne Koruške, središta Istre s Pazinskom knežijom, Kranjske i područje od Save do Primorja. Ishod mira bilo je stvaranje prijateljstva između pobijeđene Austrije i Francuske i prekid odnosa s Velikom Britanijom.⁷⁶

Krajem jedne velike ratne epohe, 1810. Napoleon se nakon afere s poljskom groficom Marijom Walewskom, iz koje je dobio izvanbračnog sina Aleksandra, vratio u Pariz kako bi okončao brak s caricom Josephine, s kojom je bio u braku još od vremena Prvog direktorija, tražeći potencijalnu suprugu, koja je u mogućnosti podariti mu sina.⁷⁷

⁷⁰ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 178.

⁷¹ Dumas, A., „Napoleon“, str. 103. – 104.

⁷² Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 224. – 225.

⁷³ Dumas, A., „Napoleon“, str. 105.

⁷⁴ Skupina autora, „Hrvatska enciklopedija“, str. 581.

⁷⁵ Englund, S., „Napoleon, politički život“, str. 376. – 377.

⁷⁶ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=54959>

⁷⁷ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 178. – 179.

Političkom igrom slučaja odabir je pao na habsburšku kuću s kojom bi povukao prijateljsku crtu i zakopao dotadašnju ratnu sjekiru neprijateljstva s carem Franjom. Napoleon je ubrzo zatražio ruku mlade princeze Marije Luize koju je oženio u Beču 11. ožujka 1810., u prisustvu maršala Alexandrea Berthiera. Ponovna svadba se odigrala u Parizu 1. travnja 1810. u kapeli u Louvreu, s učešćem Napoleona u njoj. Godine 1811. Maria Luiza je Napoleonu rodila nasljednika i kralja Italije, Napoleona II.⁷⁸

11. Pohod na Rusiju

Završetkom mira potpisanog u Tilsitu 1807., Napoleon je bio suočen s dvama neprijateljima, na istoku s Rusijom te na zapadu s Velikom Britanijom. Neuspješnom pomorskom blokadom Španjolske, Napoleon se okrenuo podvrgavanju Rusije svojem carstvu, zbog straha od propasti dogovora i ruskog napada. Stoga je 1812. okupio tešku vojsku i krenuo u novi izazov.⁷⁹

Okupivši veliku vojsku, Napoleon se uputio ka Njemenu s područja Poljske te osvojio Vilnius. Daljnjim napredovanjem prema Rusiji, ušao je u zakulisnu igru ruskog cara Aleksandra koji je opustošio područja do Moskve, na Napoleonovo veliko iznenađenje. Budući da je Rusija bila „veliki zalogaj“, francuski car je odlučio bitku raspodijeliti na tri godine ratovanja. No zbog nemira i budućeg trajanja rata nezaustavljivo je krenuo dalje i pokoravao ruske gradove, poput Krasonja i Smolenska u kolovozu te Borodin početkom rujna, iz kojeg je kasnije napao Moskvu.⁸⁰

Bitka kod Borodina uzela je šezdeset tisuća ljudskih života. No, francuska pobjeda kod Borodina predstavljala je tek mali dio postignuća u odnosu na veliki teritorij koji je trebalo osvojiti. Povlačenjem poražene ruske vojske iz Borodina, Francuzi su stigli pred vrata puste Moskve koju su napali sredinom rujna. Ulaskom u Moskvu, Francuzi su uhvaćeni u klopku i kasniji palež. Dolaskom zime, francusku vojsku su zahvatile hladnoća i glad. Mudrost cara Aleksandra natjerala je Napoleona na predlaganje mirovnih pregovora nakon bijega u Petrov dvorac. Uslijed velike

⁷⁸ Gračanin, H., „Slavne povijesne ličnosti“, str. 107. – 109.

⁷⁹ Carpentier, J., Lebrun, F., „Povijest Francuske“, str. 200.

⁸⁰ Dumas, A., „Napoleon“, str. 107. – 112.

hladnoće i gladi, vojska se od 110 000 vojnika odlučila povući iz Moskve 19. listopada, kada ih je dočekala spremna ruska Kutuzovljeva vojska, kod Kaluge 24. listopada. Francuska je doživjela potpuni debakl, raspad i pokolj svojih jedinica. Vojska se iz Rusije povlačila nevoljko, uz ekstremne gubitke, te se vratila s tridesetak tisuća ljudi od početnih šesto pedeset tisuća.⁸¹

Jedna od velikih želja, zbog koje je i Napoleon pošao na Rusiju, bilo je osvajanje Indije, kako bi konačno preko te kolonije uništio Englesku.⁸²

12. Bitka nacija

Uvertira novom ratu bilo je prusko nezadovoljstvo francuskom vlašću u njemačkim zemljama koje se daleko čulo na europskim dvorovima. Nakon apela zemljama Rajnskog saveza, koje su se čvrsto držale vlasti svojega cara, Prusija je objavila rat u ožujku 1813.⁸³

Napoleonova ruska greška uvjetovala je 1813. novi savez Rusije i Prusije. Ugovor u Kalischu povezo je stare saveznike u novu, Šestu koaliciju. Koaliciju su činile Velika Britanija, Prusija, Austrija, Rusija, Španjolska, Portugal i Švedska.⁸⁴

Na stvaranje još jedne koalicije Napoleon je odgovorio okupljanjem vojske od dvjesto tisuća ljudi te je krenuo u novu bitku protiv neumoljivih suparnika, odlaskom u novi rat koji je postao narodni.⁸⁵ Ulaskom na područje Njemačke, Napoleon je proslavio uspjeh kod Dresdena, u dvodnevnoj bitci krajem kolovoza i natjerao Koaliciju na povlačenje.⁸⁶

Sljedeće dvije važnije bitke među napoleonskim ratovima odigrale su se od 16. do 18. listopada 1813., u vojskama austrijskog kneza Karla Schwarzenberga i francuskih generala Murata, Bernardottea, Marmonta i dr. Bitka kod Leipziga tekla je zacrtanom misijom koalijskih snaga koje su htjele opkoliti i poraziti francusku vojsku i Napoleonu pružiti teški i neponovljivi poraz snagom deset nacija.⁸⁷

⁸¹ Sijerković, M., „Ruski mraz smrznuo Napoleona“, *Meridijani*, br. 159, 2011., str. 56. – 63.

⁸² Skupina autora, „Hrvatska enciklopedija“, str. 588.

⁸³ Dirlmeier, U., Gestrich, A., Herrmann, U., Hinrichs, E., Kleßmann, C., Reulecke, J., „Povijest Njemačke“, str. 153.

⁸⁴ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 227.

⁸⁵ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 195.

⁸⁶ Gerosa, G., „Napoleon“, str. 188.

⁸⁷ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, str. 227.

Zaraćene strane brojile su razlike u vojnoj masi pa je tako francuska vojska brojila dvjesto tisuća, dok je koalicijska vojska imala tristo dvadeset tisuća vojnika. Bitka kod Leipziga uzela je oko sto tisuća života te tako nosi naslov jedne od krvavijih bitaka Napoleonovih ratova. Nakon pobjedonosne bitke za koalicijske snage, Napoleon je pobjegao s preostalom vojskom preko Rajne u Pariz.⁸⁸

Osvetoljubiva Rusija je s Koalicijom krenula na Pariz, koji je zauzela 31. ožujka 1814., nakon kratkog Napoleonovog otpora. Napoleon je bez mogućeg izlaza pobjegao u Fontainebleau, u kojem je abdicirao 6. travnja, u korist sina, nakon neprihvatanja mirovnih uvjeta.⁸⁹

Bezuvjetnom kapitulacijom 7. travnja, koalicijske snage odlučile su se na izgon velikog cara Francuza na otok Elbu. Napoleon je stigao na Elbu krajem travnja na brodu *Undaunted*, a u Pariz je stigao kralj Luj XVIII.⁹⁰

12.1. Mirovni sporazumi

Nakon Napoleonova proгона, započela je restauracija vlasti. Dogovorom pobjedničke Koalicije potpisan je mir 30. svibnja 1814. u Parizu. Za podobnije razmatranje i donošenje ključnih odluka iz Pariza, čime Francuska i nije bila u velikoj mjeri zakinuta teritorijem i ovlastima, sazvan je kongres u Beču. Kongres je započeo u jesen 1814., čime su se regulirala teritorijalna posezanja Rusije i Prusije na teritoriju Poljske, dogovarala se centralizacija austrijske vlasti podno i oko Alpa, ponajviše u Tirolu, Lombardiji i Veneciji te se radilo na uspostavi sveopće miroljubivosti među zemljama Europe nakon Napoleonovih ratova. U želji za stvaranjem mira, među vodećim europskim vladarima uspostavljena je Sveta alijansa. Vizija Svete alijanse bila je pružanje pomoći i međusobne zaštite u duhu kršćanstva.⁹¹

Na tlu Njemačke propala je satelitska Rajnska konfederacija, a raspadom su stvorene neovisne, ali federativno sjedinjene njemačke državice. Zasjedanjem Bečkog kongresa izgrađivao se savez između novonastalih njemačkih državica.⁹²

⁸⁸ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 195. – 196.

⁸⁹ Gračanin, H., „Slavne povijesne ličnosti“, str. 109.

⁹⁰ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 196. – 198.

⁹¹ Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“ str. 228. – 230.

⁹² Dirlmeier, U., Gestrich, A., Herrmann, U., Hinrichs, E., Kleßmann, C., Reulecke, J., „Povijest Njemačke“, str. 154.

13. Povratak cara

Napoleonov život na Elbi trajao je devet mjeseci, za kojih je dobio potpunu vlast nad otokom. Uz manjkavu obećanu novčanu pomoć kralja Luja XVIII. i razne vijesti o njegovom daljnjem progonu, Napoleon se odlučio na bijeg s otoka i totalni restauracijski preokret. Na francusko tlo je stigao 1. ožujka, a na njegov dolazak kralj je naredio brzo uhićenje koje se ipak nije dogodilo. Povratak je bio brz, a glasine su se počele širiti brzinom munje. Stigao je u Pariz 20. ožujka i ponovno jasno ovladao narodom. Još za vrijeme trajanja Bečkog kongresa i realizacije planova, Napoleon je otpočeo novu vladavinu zvanu Sto dana.⁹³

13.1. Bitka kod Waterlooa

Udarne vijesti iz Pariza ušle su na vrata svih europskih dvorova i svojedobno dobile odgovor kraljeva. Ponovni rat protiv neumoljivog cara bio je neizbježan i bez premca sudbonosan za čitavu Europu. Bilo je neizbježno stvaranje ponovne koalicijske snage trijumfalnih država. U kratkom roku stvorena je Sedma koalicija Velike Britanije, Prusije i Austrije, čija je vojska efikasno reagirala.⁹⁴

Sredinom lipnja Napoleon je s brojnom vojskom ušao na područje Belgije i od 15. lipnja 1815. krenuo je munjeviti rat protiv Koalicije, od zauzimanja Lignyja sa 125.000 vojnika. Velikim udarom na Belgiju krenula je jaka pruska vojska pod vodstvom zapovjednika Blüchera, kojem je u susret došao zapovjednik Wellington. Sljedećeg dana Napoleon je krenuo na Bruxelles, ali je iznenadio Pruse vrativši se prema Lignyju u protunapad u kojem ih je porazio. Snage objiju strana su se nakon prvog neočekivanog sukoba dogovorile za daljnje operacije. Francuska vojska se s generalom Neyem i Napoleonom utaborila u Le Caillouu, dok je Wellington bio na crti Mont – St. Jean. Zaraćene strane približavale su se jedna drugoj u omjeru 168.000 koalicijskih vojnika, prema Napoleonovih 104.000 vojnika. Kako je vrijeme odmicalo, čekale su se zadnje zapovijedi dobro promišljenih operacija. Napoleon je ponovno pokušao nadmudriti protivnike, čime je pokrenuo lažni rat prema protivnicima, dok je

⁹³ Novak, M., "Napoleon i njegovi ratovi", *Drvo znanja*, br. 130, 2009, str. 50.

⁹⁴ Skupina autora, „Hrvatska enciklopedija“, str. 588.

Wellington očekivao Blücherove snage koje su kasnile. Napoleonove trupe spremno su kolale prema Hougoumontu, gdje su bile okružene i tada poražene engleskim snagama. Druga Napoleonova akcija se odvila kod La Belle Alliance, ususret dolaska pruske vojske, pod vodstvom generala Grouchyja koji ih je trebao spriječiti.⁹⁵

Prusi su mirno promatrali situaciju do vrhunca kada su prišli u pomoć Englezima. Nakon engleskog napada na bataljun francuske Carske garde prema Mont Saint – Jeanu, francuski bataljun je poražen engleskim prepadima jakog pješništva. Francuzi su uspjeli zauzeti Plancenoit, čime su održavali neriješenost bitke. Unatoč francuskim uspjesima koji nisu dugo trajali, Englezi su vršili čvrsti otpor prema Napoleonu svojom nepokolebljivošću sve do dolaska Prusa koji su pojačali koalicijsku snagu i borbenost.⁹⁶

Tijekom teške osmosatne bitke, na bojno polje je stigao Blücher. U velikom jurišu pruske vojske, francuske jedinice su se morale povući. Engleska je vojska pod vodstvom zapovjednika Wellingtona krenula s lijevog krila na francusku vojsku, dok je vojska generala Bülowa potukla desna krilnu stranu francuske vojske oko koje se stvorio veliki обруč. U tom trenutku na bliskom polju kod Waterlooa nastala je velika defanziva i dezerterstvo francuskih vojnika te prasak engleskih topova s visoravni Mont Saint – Jeana. U kolapsu bitke Napoleon je htio unovačiti raspale snage francuske vojske u svojem povlačenju, no nije uspio te se uputio u bijeg prema Parizu, u društvu svojih generala.⁹⁷

U krvavom obračunu kod posjeda Belle Alliance poginulo je trideset tisuća Francuza i oko upola manje koalicijskih snaga.⁹⁸

Napoleon od novonastale situacije nije mogao pobjeći te je prisiljen na ponovnu abdikaciju 22. lipnja 1815., nakon koje je vrijeme proveo u bijegu. Iz Rocheforta je upitom engleskom regentu zatražio egzil u Engleskoj ili u Sjedinjenim Američkim Državama. No, koalicijske snage imale su drugi plan, protjerivanje cara s europskog kopna na udaljeni otok u Atlantiku.⁹⁹

⁹⁵ Gerosa, G., „Napoleon“, str. 143. – 149.

⁹⁶ Englund, S., „Napoleon, politički život“, str. 479. – 480.

⁹⁷ Dumas, A., „Napoleon“, str. 199. – 201.

⁹⁸ Gerosa, G., „Napoleon“, str. 153.

⁹⁹ Horn, A., „Napoleonovo doba“, str. 207.

14. Svetohelenski izgnanik

Prvi car Francuza predao se Englezima na brodu Bellerophonu 15. srpnja te otplovio prema Engleskoj. Veliki brod je stao u Plymouthu, gdje su Napoleona suočili s progonom na Svetu Helenu, na što se on suprotstavio. Usprkos protivljenju, početkom kolovoza bio je primoran krenuti s brodom Northumberland preko pustog Atlantika na maleni otočić na koji je stigao 16. listopada.¹⁰⁰

Živio je na otoku šest godina, a vrijeme je provodio u trošnoj kući u Longwoodu, u društvu svojih prijatelja i tamničara Hudsona Lowea. Također, vrijeme je provodio evaluirajući svoje životne uspjehe kroz osvajanja, ljubav, požrtvovnost, pohlepu i poraze. U periodu boravka na otoku pogoršalo mu se zdravlje zbog kojeg je obolio.¹⁰¹

Ugrožen novim životnim stilom, tropskom klimom i usamljenošću, bio je prepušten sam sebi i bolesti. Umro je 5. svibnja 1821. O Napoleonovoj smrti kolale su razne teze i podijeljena mišljenja, ali je dokazano da je preminuo od raka želuca. No, ipak postojale su i teorije o njegovom trovanju arsenom, što i danas stvara kontroverze. Njegovo je tijelo kasnije preneseno na tlo Francuske, po njegovoj prvotnoj želji u Pariz, gdje počiva u Domu invalida od 1840.¹⁰²

15. Napoleon u Hrvatskoj

Politička posezanja za područjima Istre i Dalmacije s Bokom kotorskom proizlazila su iz mira u Campoformiju 1797., otkada se bilježi prodiranje francuske vlasti na istočnu obalu Jadrana. Sporno je ostalo područje Dalmacije i Boke kotorske, koju su prethodno zauzeli Rusi te područje Jonskih otoka. Potom se sustavno željelo povezati čitavo područje podno Alpa do Crnogorskog zaleđa s Francuskom. Jedina zapreka koja je stajala na putu Napoleonu bila je stoljetna Dubrovačka Republika. Republika se svim silama opirala francuskoj invaziji, uz povlastice koje je uživala od Osmanlija i austrijskog cara Franje I. Osvajanje Dubrovačke Republike bilo je strogo

¹⁰⁰ Dumas, A., „Napoleon“, str. 204. – 205.

¹⁰¹ Novak, M., „Napoleon i njegovi ratovi“, *Drvo znanja*, br. 130, 2009., str. 51.

¹⁰² Gračanin, H., „Slavne povijesne ličnosti“, str. 111. – 113.

važno zbog njezinog geostrateškog položaja i trgovine koja se protezala čitavim Sredozemljem i izvan njega. No, još važnije je bilo prometno čvorište koje je bilo izrazito bitno za izgradnju cesta i mogućeg prodiranja na istok. Osvajanjem Boke kotorske 1807. general Marmont izvršio je veliki pritisak na dubrovački Senat. Opustošena i financijski istrošena za vrijeme francusko - ruskog sukoba, bez pravog oslonca, Republika je formalno prestala postojati 31. siječnja 1808. ¹⁰³

Prilike u Istri bile su znatno drugačije, još od Požunskog mira 1805. postoji francuska vlast u Istri i to ponajviše u gradovima na zapadnoj obali koji su nekad bili u sastavu Mletačke Republike. Na život i gospodarstvo u ovim obalnim gradovima najveći utjecaj imala je trgovina, pomorstvo i ribarstvo, dok se u unutrašnjosti Istre eksploatirala drvena građa. Uprava u Istri bila je strogo podvrgnuta francuskim vlastima koje su reorganizirale vojsku, poreze i vjerski život stanovništva. Od stvaranja Ilirskih provincija 1809. na Jadranu se nalaze, osim francuskih, engleski i ruski brodovi. Kao poveznica na pomorstvo na Jadranu, osim trgovine, razvilo se i gusarstvo koje je obilježilo ratne sukobe engleske i francuske vojske. Sukobi su išli u smjeru presretanja trgovačke robe, većim djelom na zapadnoj obali Istre. Prepadi su bili vidljivi u brojnim lukama, a među poznatim bile su Rovinj, Poreč i dr. Sukobi na moru najviše su ostavili traga u periodu od 1811. do 1813., sa završetkom francuske uprave. ¹⁰⁴

Pariškim mirom 1814. i Bečkim kongresom 1815. Ilirske provincije su postale dijelom Habsburške Monarhije, a od 1816. postaju kraljevina. ¹⁰⁵

¹⁰³ Čučić, V., „Posljednja kriza Dubrovačke Republike“, str. 171. – 193.

¹⁰⁴ Šetić, N., „Napoleon u Istri“, str. 42. – 49, 126. – 128., 138. – 143.

¹⁰⁵ <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2182>

Zaključak

Obuhvaćanjem činjenica i kronoloških događaja, u ovom radu se predočila temeljna slika zlatnog vremena Francuske pod vodstvom jednog neustrašivog čovjeka, Napoleona Bonapartea. Kroz povijest vladanja cara svih Francuza uočava se neviđeni genij ljudskog uma koji je obilježen visokim standardima, vrijednostima, neumoljivošću i jakošću.

Napoleonov život, od mladog zapovjednika pa do zatočenika na Svetoj Heleni, prožet je slavom i velikim usponom na svjetskoj sceni. Od najranijih početaka njegove karijere, Napoleon je pokazao velike ambicije za budućeg vođu čije se ime otisnulo u povijesti jednog društva i vremena. Umijeće njegove vladavine ogleda se u vještoj vojničkoj sposobnosti i taktičnosti koja je zaokružila njegove ratove u veliku i opsežnu cjelinu. Prekretnicu u njegovu vladanju označili su pohodi na Pirenejski poluotok i Rusiju.

Napoleon Bonaparte u modernoj je povijesti postao jednim od najvećih imperatora 19. st. Razne funkcije koje je obnašao, od zapovjednika, preko konzula do cara, davale su mu osobitu moć u velikim osvajanjima. Napoleon je do danas ostao pojmom kontroverzne osobe, kreatora nove Europe i društva u njoj. Snažnu sliku o sebi stvorio je ratovanjem, reorganizacijom društva, upravljanjem i nepokolebljivošću. Njegov pad je, dakako, ostao pobjedonosan za čitavu Europu, u stvaranju stanja mira i oporavljanja društva iz korijena.

Literatura

KNJIGE I ČASOPISI:

1. Bertoša, S., „Svjetska povijest modernoga doba (XVI. – XIX. stoljeće) s posebnim osvrtom na Apeninski poluotok, Profil, Zagreb, 2004.
2. Carpentier, J., Lebrun, F., „Povijest Francuske“, Barbat, Zagreb, 1999.
3. Čučić, V., „Posljednja kriza Dubrovačke Republike“, Matica hrvatska Dubrovnik, Zagreb – Dubrovnik, 2003.
4. Diehl, C., „Mletačka Republika“, Tipex, Zagreb, 2006.
5. Dirlmeier, U., Gestrich, A., Herrmann, U., Hinrichs, E., Kleßmann, C., Reulecke, J., „Povijest Njemačke“, Barbat, Zagreb, 1999.
6. Dumas, A., „Napoleon“, Sveučilišna knjižara, Zagreb, 2004.
7. Englund, S., „Napoleon, politički život“, Ljevak, Zagreb, 2008.
8. Gerosa, G., „Napoleon“, Alfa, Zagreb, 1976.
9. Gračanin, H., „Slavne povijesne ličnosti“, Meridijani, Zagreb, 2015.
10. Horn, A., „Napoleonovo doba“, Alfa, Zagreb, 2009.
11. McLynn, F., „Junaci i zločinci“, Ljevak, Zagreb, 2009.
12. Novak, M., „Napoleon i njegovi ratovi“, *Drvo znanja*, br. 130, Zagreb, 2009., str. 44. – 51.
13. Procacci, G., „Povijest Talijana“, Barbat, Zagreb, 1996.
14. Sijerković, M., „Ruski mraz smrznuo Napoleona“, *Meridijani*, br. 159, Zagreb, 2011., str. 56. – 63.
15. Skupina autora, „Historija diplomacije“, Matica hrvatska, Zagreb, 1951.
16. Skupina autora „Hrvatska enciklopedija“, Svezak 7, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 2005.
17. Soboul, A., „Francuska revolucija“, Naprijed, Zagreb, 1989.
18. Zimmermann, M., „Velikani povijesti“, Mozaik, Zagreb, 2008.
19. Zöllner, E., Schüssel, T., „Povijest Austrije“, Barbat, Zagreb, 1997.

Internet izvori:

1. . <https://blog.dnevnik.hr/asboinu/2006/01/1620554768/napoleonovi-ratovi.html>, [Pristupljeno 19. kolovoza 2019.]

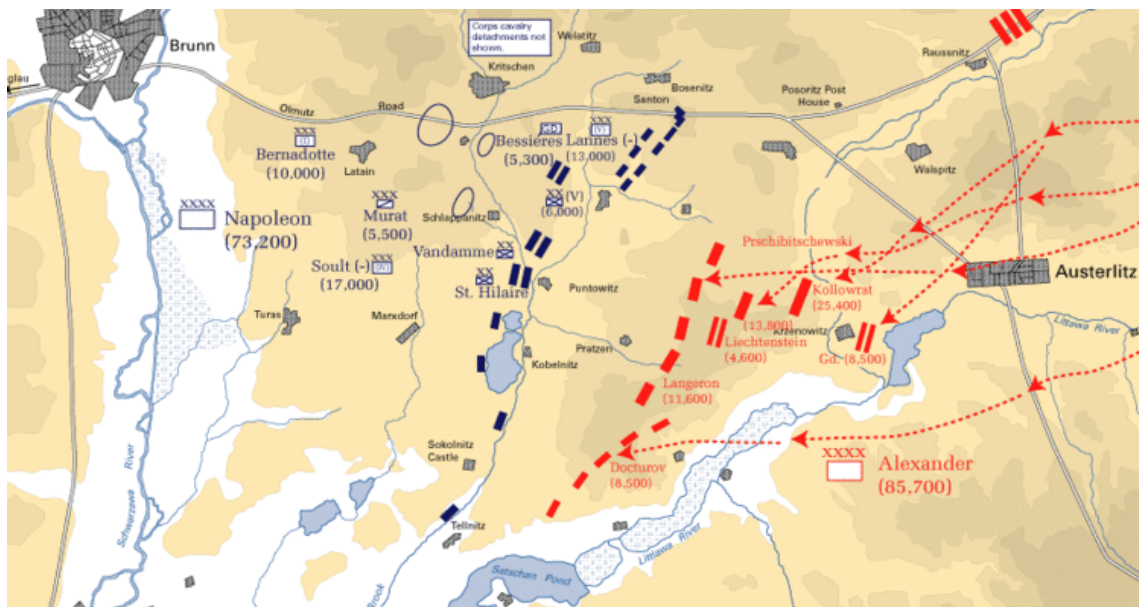
2. <https://www.britannica.com/biography/Napoleon-I>, [Pristupljeno 6. kolovoza 2019.]
3. <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=208>, [Pristupljeno 26. kolovoza 2019.]
4. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=54959>, [Pristupljeno 3. rujna 2019.]
5. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2266/> [Pristupljeno 30. kolovoza 2019.]
6. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=10616>, [Pristupljeno 9. kolovoza 2019.]
7. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=49908>, [Pristupljeno 1. rujna 2019.]
8. <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=58651/>, [Pristupljeno 17. kolovoza 2019.]
9. <https://www.frenchempire.net/articles/ireland/>, [Pristupljeno 14. kolovoza 2019.]
10. <http://istra.lzmk.hr/clanak.aspx?id=2182>, [Pristupljeno 5. rujna 2019.]
11. <https://www.notablebiographies.com/Mo-Ni/Napoleon-Bonaparte.html>, [Pristupljeno 9. kolovoza 2019.]
12. <https://www.pahor.de/egypt-battle-of-aboukir-plan-der-schlacht-von-abukir-am-25-juli-1799.html>, [Pristupljeno 23. kolovoza 2019.]
13. <https://povijest.hr/nadanasnjidan/bitka-kod-marenga-pobjeda-koja-je-ucvrstila-napoleonov-polozaj-prvog-konzula-1800/>, [Pristupljeno 27. kolovoza 2019.]
14. <https://povijest.hr/nadanasnjidan/papa-zarobljen-i-odveden-iz-rima-1798/> [Pristupljeno 13. kolovoza 2019.]
15. <https://povijest.hr/nadanasnjidan/napoleon-pohod-u-svetu-zemlju-1799/>, [Pristupljeno 23. kolovoza 2019.]
16. <https://povijest.hr/nadanasnjidan/najvaznija-pomorska-bitka-u-povijesti-1798/>, [Pristupljeno 19. kolovoza 2019.]
17. <https://www.notablebiographies.com/Mo-Ni/Napoleon-Bonaparte.html>, [Pristupljeno 9. kolovoza 2019.]
18. <https://www.youtube.com/watch?v=5YS6wXm7xfc>, [Pristupljeno 26. kolovoza 2019.]

Slike:

1. <https://alchetron.com/Battle-of-Austerlitz>,
[Pristupljeno 7. rujna 2019.]
2. <https://povijest.hr/nadanasnjidan/waterloo-napoleonova-posljednja-bitka-1815/>
[Pristupljeno 7. rujna 2019.]
3. <https://www.slideshare.net/pvtSvijet/napoleon-bonaparte-74164027>
[Pristupljeno 7. rujna 2019.]
4. <https://hr.vision1cyclings.com/obrazovanje/88933-bitva-narodov-pod-leypcigom-1813-god.html>
[Pristupljeno 7.. rujna 2019.]
5. https://hr.wikipedia.org/wiki/Napoleon_Bonaparte
[Pristupljeno 7. rujna 2019.]

Popis slika

Slika 1. Prikaz početka bitke kod Austerlitza 1805. (Slavkova) u prijedodnevним satima

Izvor, 1: <https://alchetron.com/Battle-of-Austerlitz>

Slika 2. Portret

Izvor, 2: https://hr.wikipedia.org/wiki/Napoleon_Bonaparte

Slika 3. Prikaz Bitke naroda kod Leipziga 1813. Napoleona Bonapartea

Izvor, 3: <https://hr.vision1cyclings.com/obrazovanie/88933-bitva-narodov-pod-leypcigom-1813-god.html>

Slika 4. Prikaz bitke kod Waterlooa

Izvor, 4: <https://povijest.hr/nadanasnjidan/waterloo-napoleonova-posljednja-bitka-1815/>

Slika 5. Prikaz karte Europe i Napoleonovih osvojenih teritorija, 1812.

Izvor, 5: <https://www.slideshare.net/pvtSvijet/napoleon-bonaparte-74164027>

Sažetak

Napoleon Bonaparte: osvajač Europe

Druga polovica 18. i prva polovica 19. st. u Europi su obilježene kroz uspon i pad prvog francuskog cara, Napoleona Bonapartea. Kroz bazu rada prati se ambiciozni život mladog Korzikanca kojeg su zaokupili visoki životni ciljevi koje je kanio postići za vrijeme svoje vladavine. Njegova titula velikog osvajača povezana je s brojnim ratovima koji su nazvani po njemu. Europa se za njegova vremena našla uzdrmana velikim ambicijama običnog čovjeka.

Unatoč osvajanjima velikog teritorija, kao opreka je niknuo veliki val nacionalnog osjećaja u brojnim zemljama koji on nije uspio premostiti, posebice u Španjolskoj i Portugalu. Kao protunapad njegovim stalnim ratovima, u Europi je stvorena koalicija država, koja se iznova iz godine u godinu stvarala s ciljem Napoleonova uništenja.

U želji za stvaranjem velikog carstva, stalni trn u oku mu je bila Velika Britanija, koju nije uspio slomiti ni kontinentalnom blokadom, ni povijesno velikim pohodima na Egipat i Rusiju, kako bi se lakše domogao Indije i zadao joj poražavajući udarac. Ipak, sa svojom ekspedicijom u Egiptu ostao je vojno poražen, no Europi je donio temelje za izučavanje nove znanosti, egiptologije. Svojom taktičnošću i genijalnošću zatvorio je vrata velikim trgovačkim silama, Mletačkoj i Dubrovačkoj Republici. Vrhunac moći je dosegnuo bitkama kod Austerliza i Wagrama. Pohod na Rusiju je nagovijestio početak njegova kraja koji je kulminirao porazima kod Leipziga 1813. i Waterlooa 1815. Porazom kod Waterlooa 1815. koalijske su snage konačno stale na kraj Napoleonovim osvajanjima i time mu zauvijek zatvorile europska vrata progonom na Svetu Helenu.

S druge strane, njegov život zatočenika na Svetoj Heleni bio je obilježen sjećanjima i preispitivanjima mahnitih pohoda koje je sam predvodio. Njegovom smrću 1821. završila je jedna snažna epoha neponovljivog i grandioznog imperatora koji nije prežao ni pred čim.

Ključne riječi: Napoleon Bonaparte, ratovi, pad, Sveta Helena

Abstract

Napoleon Bonaparte: Conqueror of Europe

The second half of the 18th and the first half of the 19th century in Europe are shown as a journey of ascend and downfall the first French emperor, Napoleon Bonaparte. The work follows the ambitious life of a young Corsican who is obsessed with high goals which he wanted to achieve. His title of great conqueror stems from numerous wars that got his name. During his time, Europe found itself shaken by the great ambitions of a common man.

Despite the conquest of large territories, a great wave of national sentiment appeared in many countries, which he failed to overcome, especially in Spain and Portugal. As a counter-attack to his constant wars, a coalition of a states was created in Europe, born year after year, with the aim of destroying Napoleon.

In the desire of his great empire, a thorn in his eye was the United Kingdom, which he failed to conquer either by continental blockade or the historically large marches on Egypt and Russia, so that he could easily conquer India and give the United Kingdom ultimate and final strike. With his expedition in Egypt he remained militarily defeated, but brought to Europe the foundations for the study of new sciences, Egyptology. With his intelligence and tactics he closed the door to big trading forces, such as Venetian and Dubrovnik Republics. He was at maximum of his power in battles of Austerlitz and Wagram. The march to Russia heralded the beginning of its end, culminating in the defeats of Leipzig in 1813 and Waterloo in 1815. After Napoleon was defeated in battle of Waterloo in 1815 coalition of states finally put an end to Napoleons conquest and closed the european doors to him forever by exiling him to Saint Helena.

On the other hand, his life as a prisoner at Saint Helena was marked with his memories and recounts of frantic battles which he led. His death in 1821 was a powerful epoch of an unrepeatabe and grandiose emperor who despised nothing.

Keywords: Napoleon Bonaparte, wars, fall, Saint Helena

Pregledala: Kristina Ključarić, mag. prim. educ.